

1.1.2025 33. helluntain jälkeisen viikon keskiviikko, Herran ympärileikkaus ja pyhä Basileios Suuri

Tälle päivälle on annettu kahdet eri tekstit, ympärileikkauksen ja Basileios Suuren. Lisäksi käsittelen vuoroluvun mukaiset tekstit.

Vuoroluvun mukainen epistola

”Kun siis Kristus on ruumiissaan kärsinyt, niin olkaa tekin valmiita kärsimään, jotta eläisitte jäljellä olevan maallisen elämänne Jumalan tahdon mukaisesti, ettekä ihmisten himoja seuraten. Sillä se, joka on ruumiissaan kärsinyt, on luopunut synnistä. Aivan riittämiin te menneenä aikana elitte niin kuin pakanat tahtovat, ryvitte irstaudessa ja himoissa, juoppoudessa, mässäilyssä ja juomingeissa ja palvelitte epäjumalia jumalattomin menoin. Nyt he kummeksuvat sitä, että te ette enää riennä heidän kanssaan samaan riettauden virtaan, ja syytävät herjauksiaan. Mutta he joutuvat tekemään tilin hänelle, joka on valmiina tuomitsemaan elävät ja kuolleet. Sitä varten niillekin, jotka ovat kuolleet, on julistettu evankeliumi, että he eläisivät hengessä, niin kuin Jumala elää, vaikka ruumiissaan ovat saaneet saman tuomion kuin kaikki ihmiset. Kaiken loppu on lähellä. Olkaa siis ymmärtäväiset ja raittiit voidaksenne rukoilla. Ennen kaikkea pysykää kestävinä keskinäisessä rakkaudessanne, sillä ”rakkaus peittää paljotkin synnit”. Olkaa nurkumatta vieraanvaraisia toinen toisellenne. Palvelkaa kukin toistanne sillä armolahjalla, jonka olette saaneet, Jumalan moninaisen armon hyvinä haltijoina. Joka puhuu, puhukoon Jumalan antamin sanoin, ja joka palvelee, palvelkoon voimalla, jonka Jumala antaa, jotta Jumala tulisi kaikessa kirkastetuksi Jeesuksen Kristuksen kautta. Hänen on kirkkaus ja valta aina ja iankaikkisesti. Aamen. (1. Piet. 4: 1 – 11)

Tekstin alkuosa kiinnittää huomion kärsimykseen ja synnistä luopumiseen. Niin kuin Kristus kärsi ruumiissaan, kristitty kärsimyksen kautta voi voittaa himon ja synnin. Tämä ei merkitse fyysistä kuolemaa, vaan taistelua syntiä vastaan. Teksti on osoitettu pakanuudesta kristinuskoon tulleille ihmisille. ”Menneet ajat” tarkoittavat ihmisen pakanallisen elämän aikaa, jolloin ihminen toimi väärin. Noudattaessaan kasteen jälkeistä kristillistä elämää nämä ihmiset saavat herjauksia entisiltä ystäviltään, jotka eivät ymmärrä uskoon tulleen ihmisen uutta elämäntapaa.

”Mutta he joutuvat tekemään tiliään hänelle, joka on valmiina tuomitsemaan elävät ja kuolleet” on kuin uskontunnustuksesta otettu. Kristuksen tullessa toisen kerran kaikki ihmiset, niin maailmassa elävät kuin jo täältä pois siirtyneet (kuolleet), tulevat tuomiolle. Apostoli Paavali kirjoitti myös, että elossa olevat eivät ehdi poisnukkuneiden edelle (1. Tess. 4: 13 – 18).

”Sitä varten niillekin, jotka ovat kuolleet, on julistettu evankeliumi” on osittain ongelmallinen. Evankeliumin julistaminen tarkoittaa todennäköisesti tässä maailmassa tapahtunutta evankeliumin julistamista. Viittaus kuolleisiin tarkoittaa, että he eläessään kuulivat evankeliumin, mutta ovat sittemmin kuolleet. Teksti siis puolustaa evankeliumin sanoman vastaanottaneita.

Seuraavaksi teksti käsittelee kristittyjen elämää ennen Kristuksen toista tulemistä. ”Kaiken loppu on lähellä” osoittaa, että Kristuksen toisen tulemisen ajateltiin tapahtuvan nopeasti. ”Rakkaus peittää paljotkin synnit” on muokattu teksti Sananlaskujen kirjasta: ”Viha ajaa ihmiset toisiaan vastaan, rakkaus peittää paljotkin synnit” (Sananl. 10: 12). Sananlaskujen kirjan tekstin mukaan rakkaus peittää niiden synnit, joita rakastetaan. Pietarin kirjeessä sanoma on jo kristillinen ja rakkaus peittää sen synnit, joka rakastaa.

Teksti kehottaa vieraanvaraisuuteen ja toinen toisensa palvelemiseen. Opetuksen tulee perustua ”Jumalan antamiin sanoihin” eli evankeliumin alkuperäiseen opetukseen. Tekstin loppuosan ylistyslauselema on osoitettu Isälle.

Vuoroluvun mukainen evankeliumi

”Muuan lainopettaja oli seurannut heidän väittelyään ja huomannut, miten hyvän vastauksen Jeesus saddukeuksille antoi. Hän tuli nyt Jeesuksen luo ja kysyi: Mikä käsky on kaikkein tärkein?” Jeesus vastasi: ”Tärkein on tämä: ”Kuule Israel: Herra, meidän Jumalamme, on ainoa Herra. Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi ja koko voimallasi”. Toinen on tämä: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Näitä suurempaa käskyä ei ole.” Lainopettaja sanoi hänelle: ”Oikein, opettaja! Totta puhuit, kun sanoit, että Herra on ainoa Jumala, ei ole muita kuin hän. Ja kun rakastaa häntä koko sydäimestään, kaikella ymmärryksellään ja kaikella voimallaan ja rakastaa lähimmäistään niin kuin itseään, se on enemmän kuin polttouhrit ja kaikki muut uhrit.” Jeesus näki, että hän vastasi viisaasti, ja sanoi hänelle: ”Sinä et ole kaukana Jumalan valtakunnasta.” Kukaan ei enää rohjennut kysyä Jeesukselta mitään. Temppeleissä opettaessaan Jeesus puolestaan kysyi: ”Kuinka lainopettajat voivat sanoa, että Messias on Daavidin poika? Daavid itse on Pyhän Hengen innoittamana sanonut: - Herra sanoi minun herralleni: Istu oikealle puolelleni. Minä kukistan vihollisesi, panen heidät jalkojesi alle. Daavid itse sanoo Messiasta herraksi. Kuinka Messias silloin voi olla Daavidin poika. Suuri kansanjoukko kuunteli Jeesusta halukkaasti.” (Mark. 12: 28 – 37)

Sama teksti löytyy Matteukselta (Matt. 22: 34 – 46) ja Luukkaalta (Luuk. 10: 25 – 28; 20: 41 – 44). Eri evankelistat käyttävät saamaansa materiaalia hieman eri tavoin. Se näkyy esimerkiksi siinä, miten he tulkitsevat lainopettajan motiivia hänen tehdessään Jeesukselle kysymyksen.

Juutalaisia opettajia kiinnosti, mikä oli juutalaisen lain 613 käskystä kaikkein suurin. Jeesuksen vastaus yhdistää kaksi Vanhan testamentin kohtaa (5. Moos. 6: 4 -5; 3. Moos. 19: 18), ja osoittaa Hänen oikeaoppisuuttaan juutalaisena opettajana. Samalla siinä ilmenee se, että Hän katsoo asioita niiden perimmäiseltä kannalta.

Lainopettajan suhtautuminen Jeesukseen on asiallinen, kunnioittava. Vastaavasti Jeesuksen vastaus osoittaa kunnioitusta kysyjää kohtaan. Lainopettaja haluaa oppia eikä kiistele. Tämä sama kysymys esitettiin usein juutalaisille oppineille. Rabbi Hillelin vastaus on kuuluisa: ”Mitä vihaat tehtäväksi itsellesi, sitä älä tee lähimmäisesellesi. Tämä on koko laki, muu on vain huomioita. Mene ja opi.” Hillelin vastaus on hänen käsityksensä eri käskyjen yhteisestä merkityksestä.

Varhaiset kristityt näkivät, että tässä Jeesus antoi luvan olla välittämättä rituaalista määräyksistä. Emme tiedä, oliko tämä asia Jeesuksen todellinen tarkoitus.

”Kuule Israel: Herra, meidän Jumalamme on ainoa Herra” on yksi niistä teksteistä, joita hurskas juutalainen lausui kahdesti päivittäin (5. Moos. 6: 4 – 9; 11: 13 – 21; 4. Moos. 15: 37 – 41). Jumalan rakastaminen johtui siitä ettei ollut muita jumalia. Teksti luettelee neljä eri muotoa, miten Jumalaa tulee rakastaa: koko sydäimestä, koko sielusta, koko mielestä ja koko voimalla. Ne osoittavat, että koko ihmisen persoonan tuli kaikella mahdollisella tavalla rakastaa Jumalaa.

Lainoppinut kysyi lain tärkeintä kysymystä. Jeesus antoi sen, mutta antaa samalla toisenkin: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”. Hän ei aseta niitä samanarvoisiksi eikä sulauta niitä yhteen. Näitä kahta käskyä yhdistää sana ”rakasta”. Näiden kahden käskyn asettaminen rinnakkain on Jeesukselta teologinen siirto. Tähän lainopettaja toteaa: ”Oikein opettaja! Totta puhuit”, tämä osoittaa samanmielisyyden eikä sisällä mitään ironiaa. Jos me rakastamme Jumalaa, niin silloin me rakastamme myös sitä maailmaa, jonka Hän on luonut. Tähän maailmaan kuuluvat myös muut ihmiset. Jumalan rakastamisesta seuraa ihmisten rakastaminen. Jumalan rakastamiseen kuuluu myös Hänen käskyjensä pitäminen (Joh. 14: 15). Kristuksen opetuslapsiksi meidät tunnetaan siitä, että meillä on keskinäinen rakkaus (Joh. 14: 35).

”Se on enemmän kuin polttouhrit ja kaikki muut uhrit.” Lainopettajan vastaus perustuu profeetta Hoosean opetukseen: ”Uskollisuutta minä vaadin, en uhrimenoja, Jumalan tuntemista, en polttouhreja” (Hoos. 6: 6) ja profeetta Samuelin opetukseen: ”Kumpi on Herralle mieleen, uhrit vai kuuliaisuus? Kuuliaisuus on perempi kuin uhri, totteleminen parempi kuin oinasten rasva” (1. Sam. 15: 22). Tekstejä ei pidä ymmärtää sillä tavoin, että lainopettaja kiistäisi uhrien merkityksen.

Jeesuksen vastaus: ”Sinä et ole kaukana Jumalan valtakunnasta” on positiivinen. Lainopettajan oikea käsitys käskyjen merkityksestä aikaansaa, että hän on lähellä tulevaa Jumalan valtakuntaa, mutta ei vielä valtakunnassa. Jeesus vahvistaa häntä vastaanottamaan sen soveliaalla tavalla. Lainopettajalla on vielä mahdollisuus kehittyä uskossaan.

Myöhemmin Jeesuksen tekemä kysymys Messiaasta Daavidin poikana johdattaa ajattelemaan, kuka tai mikä Messias on. Jeesus tutkii tässä psalmin tekstin merkitystä (Ps. 110: 1) Daavidin poika ja Messias eivät vastaa toisiaan. Messias on enemmän kuin Daavidin poika, Messias on Herra. Teksti ”Daavid itse on Pyhän Hengen innoittamana sanonut” osoittaa, että psalmin tekijäksi esitetään Daavid. Tätä jaetta Uusi testamentti lainaa eri yhteyksissä. Se osoittaa, että Uuden testamentin kirjoittajat ajattelivat tämän psalmin kohdan puhuvan nimenomaan Jeesuksesta. ”Herra sanoo minun herralleni” sisältää kaksi Herraa. Ensimmäinen Herra on Jumala, toinen on Daavidin herra, siis Daavidia suurempi. Näin Messias on jotain muuta, kuin tavallisessa ymmärryksessä ”Daavidin poika”.

Ympärileikkauksen epistola

”Pitäkää varanne, ettei kukaan houkuttele teitä harhaan tyhjillä ja pettävillä viisauden opeilla, jotka nojautuvat ihmisten perinnäisiin käsityksiin ja maailman alkuvoimiin eivätkä Kristukseen. Hänessä on jumaluus ruumiillistunut koko täyteydessään, ja hänen yhteydessään myös te olette tulleet tästä täyteydestä osallisiksi. Hän on kaikkien valtojen ja voimien pää. Häneen teidät on yhdistänyt ympärileikkaus, jota ei ole ihmiskäsin tehty, Kristuksen ympärileikkaus, jossa syntinen luonto riisutaan pois. Kasteessa teidät yhdessä hänen kanssaan haudattiin ja herätettiin eloon, kun uskoitte Jumalaan, joka voimallaan herätti Kristuksen kuolleista.” (Kol. 2: 8 – 12)

Teksti varoittaa kolossalaisia vaarasta, sillä heitä voidaan houkutella, tai paremmin saada saaliiksi, väärällä opetuksella. ”Maailman alkuvoimat” tarkoittaa jonkinlaisia hengellisiä voimia, jotka hallitsevat jotain osaa maailmankaikkeudessa ja voivat olla jotenkin Jumalan ja maailman välissä. Niiden varsinainen merkitys on ainakin osittain tuntematon.

Seuraavaksi mainitaan Kristus, jossa ”on jumaluus ruumiillistunut koko täytydessään”. Tämä asetetaan vastakohtaksi ”ihmisten perinnäisille käsityksille ja maailman alkuvoimille”. Tästä täytydestä myös kolossalaiset ovat tulleet osallisiksi. Tätä Paavali roomalaiskirjeessään (Room. 15: 13) rukoilee tapahtuvaksi roomalaisille. Tässä kolossalaiskirjeen kohdassa se todetaan jo tapahtuneeksi. Vähän myöhemmin (Kol. 2: 19) todetaan, että Kristus on seurakunnan pää, tässä tekstissä todetaan, että Hän on ”kaikkien valtojen ja voimien pää”. Tarkoituksena lienee osoittaa, että kaikki, mitä filosofia arvostaa, on alistettu Kristukselle.

Jakeesta 11 alkava teksti, joka jatkuu vielä meidän tämänpäiväisen tekstimme jälkeenkin aina jakeeseen 15 asti, on saanut vaikutteita jostain jumalanpalvelustekstistä tai -veisusta. Aluksi siinä yhdistetään toisiinsa kaste ja ympärileikkaus. Tätä yhdistämistä ei löydy muualta Uudesta testamentista. Ympärileikkausta on käsitelty kuvaannollisesti niin Vanhassa testamentissa (5. Moos. 10: 16; Jer. 4: 4; Hes. 44: 7), Qumranin teksteissä kuin Uudessa testamentissa (Room. 2: 28 – 29; Fil. 3: 3). Kolossalaiskirjeen kirjoittaja puhuu ilman käsiä tehdystä ympärileikkauksesta, jossa ”syntinen luonto riisutaan pois”. Pakanalliseen mysteerikulttiin liityttäessä riisuttiin pois vanhat vaatteet. Nähtävästi kristillisessä kasteen toimituksessa tehtiin sama asia (vrt. Gal. 3: 27).

Tekstin loppuosa käsittelee kasteen merkitystä: ”Kasteessa teidät yhdessä hänen kanssaan haudattiin ja herätettiin eloon”. Vastaava asia löytyy Roomalaiskirjeestä (Room. 6: 3 – 6).

Ympärileikkauksen evankeliumi

”Paimenet palasivat kiittäen ja ylistäen Jumalaa siitä, mitä olivat kuulleet ja nähneet. Kaikki oli juuri niin, kuin heille oli sanottu. Kun oli tullut kahdeksas päivä ja lapsi oli ympärileikattava, hän sai nimen Jeesus, jonka enkeli oli ilmoittanut ennen kuin hän sikisi äitinsä kohdussa. Lapsi kasvoi, vahvistui ja täytyi viisaudella, ja Jumalan armo seurasi häntä. Jeesuksen vanhemmat menivät joka vuosi Jerusalemiin pääsiäisjuhille. Kun Jeesus oli tullut kahdentoista vuoden ikään, he taas juhlan aikaan matkasivat sinne, niin kuin tapa oli. Juhlapäivien päätyttyä he lähtivät paluumatkalle, mutta poika jäi vanhempien huomaamatta Jerusalemiin. Nämä luulivat hänen olevan matkaseurueessa ja kulkivat päivän matkan ennen kuin alkoivat haeskella häntä sukulaisten ja tuttavien joukosta. Kun he eivät löytäneet häntä, he palasivat Jerusalemiin jatkaen etsintäänsä. Kolmen päivän kuluttua he löysivät hänet temppelistä. Hän istui opettajien keskellä, kuunteli heitä ja teki heille kysymyksiä. Kaikki, jotka kuulivat mitä hän puhui, ihmettelivät hänen ymmärrystään ja hänen antamiaan vastauksia. Hänet nähdessään vanhemmat hämmästyivät kovasti, ja hänen äitinsä sanoi: ”Poikani, miksi teit meille

tämän? Isäsi ja minä olemme etsineet sinua, ja me olimme jo huolissamme.” Jeesus vastasi heille: ”Mitä te minua etsitte? Ettekö tienneet, että minun tulee olla Isäni luona?” Mutta he eivät ymmärtäneet, mitä hän tällä tarkoitti. Jeesus lähti kotimatkalle heidän kanssaan, tuli Nasaretiin ja oli heille kuuliainen. Kaiken, mitä oli tapahtunut, hänen äitinsä kätki sydämeensä. Jeesukselle karttui ikää ja viisautta; Jumalan ja ihmisten suosio seurasi häntä.” (Luuk. 2: 20 – 21, 41 – 52)

Edeltävä teksti Luukkaan evankeliumista luettiin Kristuksen syntymän (joulun) aaton liturgiassa. Tuolloin luetun tekstin viimeinen jae on tämänpäiväisen tekstin ensimmäinen jae todeten, että ”että paimenet palasivat kiittäen ja ylistäen Jumalaa”. Seuraavaksi kerrotaan syntyneen lapsen ympärileikkauksesta ja että lapselle annettiin nimi Jeesus, jonka enkeli oli ilmoittanut unessa Joosefille (Matt. 1: 21). Vanha kirkko korostaa, että ympärileikkaus osoitti, että Jumala tuli todelliseksi ihmiseksi, koska Hänet voitiin ympärileikata.

Poikien ympärileikkaus on juutalaisuudessa merkki liitosta Jumalan kanssa. Se perustuu Vanhan testamentin ohjeisiin, Jumalan ilmestymiseen Abrahamille (1. Moos. 17: 9 – 14). Ympärileikkaukset ovat historiallisesti olleet olemassa hyvin kauan, mahdollisesti niiden alku on jo Afrikassa, kun ihminen lähti sieltä liikkeelle. Egyptissä ympärileikattiin poikia jo ennen Abrahamia.

Tekstimme ”hyppää yli” kertomuksen Jeesuksen temppeleihin viemisestä ja siirtyy Jeesuksen (ensimmäiseen) pyhiinvaellusmatkaan Jerusalemiin. Juutalainen pääsiäinen on yksi juutalaisten juhlista, jolloin tehtiin pyhiinvaellusmatka Jerusalemiin. Pääsiäisen viettämisen säännöt ovat Mooseksen kirjoissa (2. Moos. 23: 15, 17; 34: 23; 3. Moos. 23: 4 – 14; 5. Moos. 16: 1 - 8)).

Kanonisten evankeliumien joukossa tämä teksti on vain Luukkaalla. Jeesuksen lapsuudesta kanoniset evankeliumit eivät kerro muuta. Apokryfisissä evankeliumeissa on kertomuksia Jeesuksen lapsuudesta.

Teksti korostaa Jeesuksen vanhempien uskollisuutta lain ohjeille: ”niin kuin tapa oli”. Tämä matka ennakoii Jeesuksen myöhemmin tekemää matkaa Jerusalemiin suorittamaan pelastusteko. Nähtävästi Jerusalemiin lähdettiin ja sieltä palattiin isompana ryhmänä. ”Juhlapäivien päätyttyä” osoittaa, että he olivat koko juhla-ajan, seitsemän päivää, Jerusalemissa. Vanhempien oletamus oli, että Jeesus on mukana heidän ryhmässään. Päivän matkan jälkeen he huolestuivat, sillä he eivät löytäneet Jeesusta.

Luukkaan evankeliumi alkaa varsinaisesti Jerusalemin temppelistä (vrt. Luuk. 1: 5 – 25). Nyt hän taas kertoo temppelistä. Luukkaan evankeliumi myös loppuu temppeliin kertoen opetuslapsista: ”He olivat alati temppelissä ja ylistivät Jumalaa” (Luuk. 24: 53).

Temppelissä Jeesus oli opettajien keskellä kuunnellen heitä ja kysyen heiltä. Läsnaolijat ”ihmettelivät hänen ymmärrystään”. Tästä asiasta Luukas oli kertonut jo aikaisemmin: ”Lapsi kasvoi, vahvistui ja täyttyi viisaudella” (Luuk. 2: 40).

Teksti sisältää mielenkiintoisia ajatuksia Joosefin isyydestä. Joosef antamalla Jeesukselle nimen tunnusti yhteiskunnan edessä isyytensä. Samalla hän hyvin tiesi enkelin kertomana, että hän ei ollut Jeesuksen isä. Jeesuksen äiti käyttää Joosefista sanaa isä heidän löydettyään pojan temppelistä. Nyt Jeesus paljastaa asian oikean laidan, vaikka läsnäolijat eivät sitä sillä hetkellä ymmärtäneet, Hänen isänsä on Jumala.

Vanhemmat olivat olleet huolissaan siitä, missä Jeesus on. Nyt Luukkaan evankeliumissa alkaa uusi osio. Tähän asti muut ovat kertoneet Jeesuksesta: Gabriel, Maria, Sakarias, enkelit, Simeon. Nyt Jeesus ensimmäistä kertaa puhuu ja kertoo, kuka hän on: ”Ettekö tienneet, että minun tulee olla Isäni luona?”. Temppeliä pidettiin Jumalan asuinsijana. Kertoessaan, että Jumala on Hänen Isänsä, Hän samalla kertoo olevansa Jumalan Poika. ”Tulee olla” kreikkalaisena verbinä on Luukkaan teksteissä yleinen. Evankeliumissa se on 18 kertaa, Apostolien tekojen kirjassa 22 kertaa. Se kertoo ”jumalallisesta pakosta”, uskollisuudesta kirjoitusten säädöksille tai profetioille, mukautumista Jumalan tahtoon. Tässä yhteydessä kyse on läheisestä yhteydestä Jeesuksen ja Jumalan välillä, mikä edellyttää kuuliaisuutta. ”Minun tulee olla Isäni luona” on osittain vaikeaselkoinen. Se voidaan suomentaa ”olla Isäni luona” tai ”olla osallinen Isäni tehtävissä” tai ”niiden kanssa, jotka kuuluvat Isälleni”.

Jeesuksen vanhemmat eivät ymmärrä sitä, että Jeesuksen suhde Jumalaan oli tärkeämpi kuin Hänen suhteensa vanhempiin. Tästä huolimatta Hän ”oli heille kuuliainen”. Tämä ennakoi Hänen kuuliaisuuttaan Jumalalle aina ristinkuolemaan asti. Kristuksen tehtävä on palvella. Maria kätki sydämeensä tapahtuneen. Marian kasvu uskossa tapahtuu miettimällä hänen poikansa kohtalon merkitystä.

Basileios Suuren päivän epistola

”Juuri tällaisen ylipapin me tarvitsimme. Hän on pyhä, viaton ja tahraton, hänet on erotettu syntisistä ja korotettu taivaita korkeammalle. Toisin kuin muiden ylipappien, hänen ei tarvitse päivittäin uhrata ensin omien syntiensä ja sitten kansan syntien sovittamiseksi. Hän on antanut kertakaikkisen uhrin uhratessaan itsensä. Laki tekee ylipappeja ihmisistä, jotka ovat heikkoja, mutta lakia myöhemmin vannottu vala nostaa ylipapiksi Jumalan Pojan, joka on saavuttanut ikuisen täydellisyyden. Tulemme nyt asian ytimeen: Meillä on ylipappi, joka on asettunut taivaissa istuimelleen Majesteetin oikealle puolelle. Hän toimittaa palvelusta taivaan pyhäkössä, todellisessa pyhäkköteltassa, jota ei ole pystyttänyt ihminen vaan Herra itse.” (Hepr. 7: 26 – 8: 2)

Tekstimme alkuosa on todennäköisesti alun perin ollut veisu, jossa on ylistetty Kristuksen korottamista. ”Hänet on erotettu syntisistä” on voinut saada vaikutteita Mishnasta, Mooseksen kirjoja selittävästä teoksesta. Sen mukaan ylimmäinen pappi ennen suuren sovintopäivän uhria valmistautui uhrin toimittamiseen ja oli erossa omasta talostaan (eristyksissä) seitsemän päivän ajan. Tämä ei kuitenkaan vastaa Jeesuksen tilannetta. Ylimmäinen pappi eristäytyi uhrin takia, Jeesuksen ero syntisistä johtuu Hänen taivaaseen astumisestaan. Jeesus on Jumalan asuinpaikassa, ”taivaita korkeammalla”.

Jakeessa 27 kerrotaan, että ylipapit toimittaisivat päivittäisiä uhreja ja kansan syntien sovittamiseksi. Tämä ei vastaa Vanhan testamentin kertomaa, sillä mainittu uhri toimitettiin vain suurena sovintopäivänä kerran vuodessa. Tätä tekstiä on yritetty selittää eri tavoin. Ehkä paras selitys on se, että kirjoittaja haluaa asettaa vastakkain toistuvat uhrin ja Kristuksen yhden kerran suorittaman uhrin. Tekstiin liittyy toinenkin ongelma. Se antaa ymmärtää, että Jeesus ylipappien tavoin uhraisi ensin omien syntiensä sovittamiseksi. Samanaikaisesti muistamme, että Jeesus oli synnitön, miksi Hän uhraisi omien syntiensä sovittamiseksi?

Vanhan testamentin laki antoi ohjeet ylipapin valinnasta. Alun perin ylipapin pojasta tuli uusi ylipappi. Myöhemmin aikoina ylipappi ei välttämättä tullut enää sukuyhteyden kautta. Rooman vallan aikana roomalaiset nimittivät ylipapit. Lakia myöhempi vala nosti ylipapiksi Jumalan Pojan, joka on täydellinen. Vanhassa testamentissa nähdään olevan viitteitä tästä ikuisesta ylipapista (Melkisedek, 1. Moos. 14: 18 – 20 ja Ps. 110: 4).

Asian ydin, sen pääkohta, on Majesteetin valtaistuin oikealle puolelle asettunut ylipappi (vrt. Ps. 110: 1). Kirjoittaja vertaa taivaan pyhäkköä pyhäkkötelttaan. Kyse on Mooseksen ajan pyhäkköteltan palveluksesta, ei Jerusalemin temppelin palveluksesta. Tämän taivaan pyhäkön on rakentanut Herra,

ei ihminen. Tämä pyhäkkötelta on todellinen, maan päällä kannettavat (juutalaiset) uhrin ovat siis vain varjo siitä, mitä taivaassa tapahtuu.

Istuminen ei merkitse sitä, että Kristuksen tehtävä olisi tehty ja päättynyt. Istumelleen asettunut kuvaa kuninkaallista toimintaa, palveluksen toimittaminen ylipapillista toimintaa.

Basileioksen päivän evankeliumi

”Jeesus laskeutui vuorelta yhdessä heidän kanssaan ja pysähtyi tasaiselle paikalle. Siellä oli suuri joukko hänen opetuslapsiaan ja paljon kansaa kaikkialta Juudeasta, Jerusalemita ja rannikolta Tyroksen ja Sidonin seudulta. Kaikki he olivat tulleet kuulemaan Jeesusta ja hakemaan parannusta tauteihinsa. Myös saastaisten henkien vaivaamat tulivat terveiksi. Jokainen yritti väentungoksessa päästä koskettamaan häntä, sillä hänestä lähti voimaa, joka paransi kaikki. Jeesus katsoi opetuslapsiinsa ja sanoi: ”Autuaita olette te köyhät, sillä teidän on Jumalan valtakunta. Autuaita te, jotka nyt olette nälissänne: teidät ravitaan. Autuaita te, jotka nyt itkette: te saatte nauraa. Autuaita olette te, kun teitä Ihmisen Pojan tähden vihataan ja herjataan, kun ihmiset erottavat teidät keskuudestaan ja inhoavat teidän nimeännekin. Iloitkaa silloin, hyppikää riemusta, sillä palkka, jonka te taivaassa saatte, on suuri.” (Luuk. 6: 17 – 23a)

Ennen tämän päiväisen kertomuksen alkua Jeesus oli viettänyt yön rukouksessa vuorella. Päivän koittaessa hän kutsui luokseen opetuslapsensa ja valitsi heistä kaksitoista, jotka nimesi apostoleiksi. (Luuk. 6: 12 – 16). Sitten Jeesus laskeutui vuorelta ja pysähtyi tasaiselle paikalle, missä oli koolla paljon väkeä. Tästä alkaa Luukkaan vuorisaarna (6: 17 – 49). Meidän tekstimme tänään käsittää siitä alkuosan.

Luukkaan evankeliumi eroaa joissain asioissa Matteuksen vastaavasta saarnasta. Hänen tekstinsä on Matteusta lyhyempi. He molemmat käyttävät samaa lähdeä (Q -lähde), mutta eri tavalla. Läsnaolijat mainitaan hieman eri tavalla. Matteus ja Luukas käyttävät eri merkityksessä sanoja rikas ja köyhä. Heidän mielenkiintonsa asioihin on erilainen. Luukas on käyttänyt lähdeään sillä tavalla, että Jeesuksen sanat eivät ole suunnattu vain läsnäoleville ihmisille, vaan Luukkaan seurakunnille (ja myös meille). Kohteena eivät ole vain juutalaiset, vaan kristinuskoon kääntyneet ei-juutalaiset.

Eri paikoista tulleet ihmiset ”olivat tulleet kuulemaan Jeesusta ja hakemaan parannusta tauteihinsa.” Jeesuksen kuuleminen tapahtui sielun pelastukseksi. Hänen toimintaansa kuului myös huolehtiminen ihmisten ruumiista, Hän paransi heidän tautejaan. ”Myös saastaisten henkien vaivaamat tulivat

terveiksi.” Jeesuksesta ”lähti voimaa, joka paransi kaikki.” Hän on itse voiman lähde. Kaikki muut Raamatun mainitsevat ihmiset (profeetat ja apostolit), jotka ovat parantaneet, ovat saaneet voimansa Jumalalta.

Saastaisten henkien vaivaamilla tarkoitetaan Jumalalle vastakkaisia henkiä. Saastainen ja puhdas ovat uskonnollisia termejä. Ne eivät suoraan kuvaa hygieniää, vaan kuuluvat sellaisten sanojen joukkoon kuin pyhyys tai hurskaus.

Vaikka Luukas korostaakin, että Jeesus puhui opetuslapsille, niin tämän tekstin ulkopuolella olevat moitesanat ovat sellaisia, että ne on osoitettu rikkaille (Voi teitä..., 6: 24 – 26). Opetuslapset eivät olleet rikkaita. Johtopäätös voisi olla, että Luukkaan vuorisaarna on suunnattu myös niille, jotka eivät ole olleet kuulemassa Jeesuksen alkuperäistä saarnaa. Kyseessä voivat olla ne seurakunnat, missä luettiin Luukkaan laatimaa evankeliumia.

Luukkaan evankeliumissa kuulijoiksi määritellään eri kohdissa eri ihmisryhmiä, joidenkin yhteydessä myös sanotaan ”jotka minua kuulette”. Vaikuttaa siltä, että vaikka Jeesus oli ennen tätä saarnaa jo valinnut kaksitoista apostoliaan, Jeesuksen opetuslasten (ei apostolien) joukko ei ollut vakiintunut vaan oli muutoksessa. Opetuslapsena oleminen vaati jatkuvaa uudistumista Jeesuksen opetuksen mukaisesti.

Jeesuksen opetus osoittaa, että ”Jumalan köyhien” ryhmä ei ollut rajattu sisäpiirille. Siihen pääsisivät kaikki ne, jotka tiedostivat sen, että he tarvitsivat pelastuksen ja tunnustavat uskonsa Jeesukseen, näin heistä tulisi valtakunnan vastaanottajia. Tähän valtakuntaan kutsuttiin kaikkia, mutta sinne pääsisivät vain ne, jotka uskovat Jeesukseen. Rikkaat ovat niitä, jotka eivät tunnusta Jeesusta ja Hänen valtakuntaansa. He ovat tyytyväisiä nykyiseen, mukavaan elämäänsä.

Jeesuksen opetuksen kautta Luukas opettaa pakanakristityille heidän paikkaansa uudistuneessa Israelissa ja samalla, millainen Jumala on.

Luukkaan autuuden lauseiden köyhät ei tarkoita yhteiskuntaluokkaa. Autuas tarkoittaa onnellista. Autuus tulee Jeesuksen mukana tulevasta Jumalan valtakunnasta. Tulla valtakunnasta osalliseksi edellyttää tulemistä opetuslapsiksi. Jotkut tutkijat kuitenkin ymmärtävät Luukkaan köyhien tarkoittavan yhteiskuntaluokkaa. Tämä on mahdollista, sillä Luukas on evankeliumissaan ”köyhien puolella”.

Luukkaalla autuuden lauseita on yhteensä neljä (3 + 1) ja Matteuksella kahdeksan (7 + 1) Tutkijat ymmärtävät asian niin, että Luukkaan autuudenlauseista *kolme* ensimmäistä on alkuperäisiä Jeesuksen lausumia lauseita ja neljäs on myöhemmin tehty vainojen alettua. Matteuksen lisälauseet oletetaan Matteuksen itse laatineen psalmien pohjalta.